

УДК 378.6

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/28.208687>**Олена МАМОНОВА,***orcid.org/0000-0001-9648-162*

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри гуманітарних дисциплін

Донецького юридичного інституту Міністерства внутрішніх справ України

(Маріуполь, Донецька область, Україна) *tamonovadli@ukr.net***Олена ВОЛІК,***orcid.org/0000-0002-2522-3978*

викладач кафедри гуманітарних дисциплін

Донецького юридичного інституту Міністерства внутрішніх справ України

(Маріуполь, Донецька область, Україна) *elvolik@gmail.com*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ КУРСАНТАМ ЗВО МВС УКРАЇНИ (З ДОСВІДУ РОБОТИ)

У статті розглядаються особливості теорії та технології контекстного навчання, можливості їх упровадження у процес навчання та виховання курсантів у закладі вищої освіти МВС України. Наведено певний досвід викладання англійської мови для майбутніх правоохоронців відповідно до контекстної моделі викладання; це допомагає покращити якість їх навчання та виховання. В умовах глобалізації суспільства, поширення міжжетнічних та професійних відносин особливою проблемою стає підготовка фахівців, які вільно володіють рідною мовою, разом з іноземними мовами. Грамотна мова фахівця є свідченням його професійного потенціалу, змістові рамки якого також визначаються рівнем загального культурного розвитку особистості.

Метою професійно спрямованої мовної підготовки фахівців немовних спеціальностей у вищих навчальних закладах є формування їх професійної мовної та комунікативної компетентності. Мовна підготовка майбутніх правоохоронців визначена як організований безперервний і цілеспрямований процес формування професійної мовно-комунікативної компетентності фахівця, яка є невід'ємною частиною його професійної компетентності та реалізується під час професійної міжособистісної взаємодії.

Викладання іноземних мов для курсантів правоохоронних органів вимагає використання як традиційних, так і інноваційних педагогічних технологій; інноваційна діяльність здійснюється на основі розроблених психолого-педагогічних теорій та концепцій. Як основу ми використовували технологію контекстного навчання. На основі теоретичних положень контекстуального навчання ми розробили контекстну модель професійно орієнтованого мовного навчання для майбутніх правоохоронців. Розроблена модель містить концептуальний, змістовно-технологічний та оціночно-результативний блоки. Технологія контекстного навчання обрана провідною для реалізації визначеної мети мовної підготовки майбутніх правоохоронців. У зв'язку з цим акцент робиться на органічному поєднанні традиційних та інноваційних (проблемних, проєктних, інтерактивних, ігрових, рольових тощо) форм та методів навчання.

Ефективність розробленої контекстної моделі професійно спрямованого навчання іноземних мов для майбутніх правоохоронців у ЗВО доведена нашим дослідженням. Питання контекстного викладання іноземних мов доцільно розвивати в майбутньому.

Ключові слова: методи навчання, педагогічна технологія, компетентності, контекстний підхід, мовна підготовка, контекстна модель.

Olena MAMONOVA,*orcid.org/0000-0001-9648-162*

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Humanitarian Department

of Donetsk Law Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine

(Mariupol, Donetsk region, Ukraine) *tamonovadli@ukr.net***Olena VOLIK,***orcid.org/0000-0002-2522-3978*

Lecturer at the Humanitarian Department

of Donetsk Law Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine

(Mariupol, Donetsk region, Ukraine) *elvolik@gmail.com*

FOREIGN LANGUAGE TEACHING PECULIARITIES FOR CADETS OF THE MIA OF UKRAINE (FROM THE EXPERIENCE)

The article deals with the peculiarities of theory and technologies of contextual teaching, possibilities of their introduction into the process of training and upbringing of cadets in an establishment of higher education of MIA of Ukraine. Also some experience of teaching English language for future law enforcers according to contextual model of teaching is given. Language training of future law enforcement officers has been defined as organized continuous and purposeful process of forming professional language and communicative competence of a specialist, which is an integral part of his professional competence and is realized during professional interpersonal interaction.

Professional linguistic and communicative competence of the law enforcement officer has been defined as an integrated personal formation – a set of knowledge, skills, personal qualities that allow a specialist to use effectively the language in professional activities aimed at ensuring effective communication with citizens of Ukraine and foreigners, service document circulation, interpersonal professional communication, constructive mediation in extreme situations. As a basis we used the technology of contextual education. Based on the theoretical provisions of contextual education we have developed contextual model of professionally directed language training for future law enforcement officers. The developed model contains conceptual, content-technological and evaluation-result blocks.

The effectiveness of the developed contextual model of professionally directed foreign language training for future law enforcement officers at universities has been proved by our research. It is expedient to develop the issue of contextual teaching of foreign languages in the future.

Key words: *methods of teaching, pedagogical technology, competences, contextual approach, language training, contextual model.*

Постановка проблеми. Як визначено в Загальноєвропейських рекомендаціях із мовної освіти, «лише шляхом кращого володіння сучасними європейськими мовами можна полегшити спілкування та взаємодію між європейцями з різними рідними мовами заради підтримки європейської мобільності, взаєморозуміння і співпраці, та подолати упередження й дискримінацію» (Загальноєвропейські Рекомендації, 2003: 15).

В умовах глобалізації суспільства, розширення міжнаціональних професійних відносин особливої актуальності набуває проблема підготовки фахівців, які вільно володіють поряд з рідною мовою й іноземними мовами.

Модернізація діяльності правоохоронних органів відповідно до європейських і світових стандартів у контексті зміни пріоритетів роботи поліції з державно зорієнтованих на суспільно зорієнтовані з урахуванням нових підходів до взаємин з населенням вимагає формування свідомої національно-мовної особистості. Високий рівень сформованості як рідномовної, так й іноземної комунікативної компетентності є особливо значущим для працівників правоохоронних інституцій, що зумовлюється декількома чинниками. По-перше, специфіка роботи правоохоронця вимагає від нього умінь не лише грамотно укладати безліч документів, а й виграшно виглядати під час усної комунікації (вміти дискутувати, налаштовувати співрозмовника на свій бік, апелювати до почуттів, викликати довіру, переконати тощо). Звідси вільне володіння державною мовою в її усній і писемній формах є запорукою успіху правоохоронця у професії.

По-друге, активізація транснаціональної злочинності, інтенсифікація співпраці національної поліції з Європолем та Інтерполом, активна участь працівників МВС у миротворчих місіях ООН тощо суттєво посилюють значення іноземної підготовки правоохоронців.

Аналіз досліджень. Останнім часом питанням формування комунікативної компетентності майбутніх правоохоронців приділяється значна увага з боку як українських, так і зарубіжних науковців. Зокрема вивченню підлягали такі аспекти зазначеної проблеми як: формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх правоохоронців у соціокультурному навчальному середовищі (Ніколашкіна, 2017), на основі застосування інтегративного підходу (Косянова, 2008), за допомогою проектних технологій (Калита, 2011), засобами форм і технологій взаємодії суб'єктів освітнього процесу (Гантемирова, 2017), під час вивчення іноземних мов (Зайцева, 2005) тощо.

Сучасний науковий дискурс репрезентує широке коло досліджень, у яких увагу приділено питанням теорії і практики контекстного навчання, зокрема: концептуальним засадам контекстного навчання (Вербицький, 1991, 2004; Е. Джонсон, 2002); проблемам контекстного навчання фахівців різних галузей (Желанова, 2013; Жукова, 2011); питанням професійно-орієнтованого навчання іноземних мов (Григоренко, 2001; Янковець, 2019). Утім, як показує вивчення наведених вище джерел, проблема професійно спрямованої мовної підготовки курсантів у закладах вищої освіти МВС в умовах контекстного навчання ще недостатньо розроблена.

Мета статті – проаналізувати особливості викладання іноземної мови курсантам ЗВО МВС України в умовах контекстного навчання з урахуванням досвіду роботи викладачів.

Для досягнення поданої мети використано такі методи дослідження: *теоретичні, емпіричні, методи математичної статистики*.

Виклад основного матеріалу. Насамперед подамо тлумачення вихідних понять дослідження, до яких відносимо такі: мовна підготовка майбутніх правоохоронців, професійна мовно-комунікативна компетентність правоохоронця, контекстне навчання.

Мовна підготовка майбутніх правоохоронців розглядається авторами статті як організований неперервний і цілеспрямований процес формування професійної мовно-комунікативної компетентності фахівця, яка є невід’ємним складником його професійної компетентності та реалізується під час професійної міжособистісної взаємодії.

Зі свого боку *професійну мовно-комунікативну компетентність правоохоронця* (далі – ПМКК) визначаємо як інтегроване особистісне утворення – сукупність знань, умінь, навичок, особистісних якостей, які дозволяють фахівцю ефективно користуватись мовою у професійній діяльності для забезпечення ефективного спілкування як із громадянами своєї держави, так і з іноземцями, службового документообігу, міжособистісної професійної комунікації, конструктивної медіації в екстремальних ситуаціях.

У структурі ПМКК правоохоронця як наслідок його професійно спрямованої мовної підготовки виділяємо мотиваційно-ціннісний, когнітивний, емоційно-вольовий та комунікативно-діяльнісний компоненти.

Успішне формування ПМКК правоохоронця відбувається в умовах *контекстного навчання*, в якому за допомогою всієї системи дидактичних форм, методів та засобів – нових та традиційних – послідовно моделюється предметний та соціальний зміст майбутньої професійної діяльності фахівця, а засвоєння ним абстрактних знань як знакових систем накладено на канву цієї діяльності (Вербицький, 1991: 32).

Із метою вдосконалення процесу професійної освіти курсантів у ЗВО МВС з урахуванням теоретичних положень контекстного навчання було розроблено *контекстну модель професійно спрямованої мовної підготовки майбутніх правоохоронців у ЗВО*, яка містить концептуальний, змістовно-технологічний та оцінно-результативний блоки.

Провідною технологією для реалізації визначеної мети і змісту мовної підготовки майбутніх правоохоронців обрано технологію контекстного навчання, за якою педагогічне керування здійснюється за типом співробітництва з обов’язковою проєкцією на майбутню професію студента. Важливою умовою реалізації зазначеної технології є органічне поєднання традиційних та інноваційних форм і методів навчання, які мають створювати квазіпрофесійне мовно-комунікативного середовище.

Зміст мовної підготовки майбутніх правоохоронців визначається комунікативними потребами курсантів, зумовленими їх майбутньою професійною діяльністю й узгоджується з навчальним матеріалом таких фахових дисциплін, як «Конституційне право», «Теорія держави та права» тощо. До основних тем із курсу іноземної мови належать такі: «Людина. Зовнішність. Характер», «Навчання», «Місто: житловий сектор, топографія». Окрім того, у процесі консультацій із викладачами спеціальних кафедр нами визначаються професійно-орієнтовані теми, які становлять інтерес для майбутніх правоохоронців, наприклад: «Місто: правоохоронні органи та масові заходи», «Політична структура держави», «Закон та практика його утворення», «Види права», «Класифікація злочинів», «Поліція Великої Британії та США. Поліція України», «Спеціалізації на юридичних факультетах» тощо.

Таким чином, навчання мов виступає частиною загальної програми навчання, виховання й розвитку особистості майбутнього фахівця – правоохоронця. Опановуючи мову, курсанти поглиблюють професійно значущі знання про устрій держави, гілки влади, можливості орієнтування в місті, опис зовнішності злочинця тощо.

Особливу увагу під час організації іншомовної підготовки курсантів ми приділяємо відбору текстів англійською мовою, щоб вони були інформаційно насиченими, одночасно містили як іншомовні лексико-граматичні матеріали, так і матеріали, які висвітлюють професійно значущу сферу діяльності майбутніх фахівців-правоохоронців. У контексті вивчення іноземної мови засвоюються і предметні знання за фахом.

На практичних заняттях курсанти читають, прослуховують тексти професійної тематики, працюють з візуальним матеріалом, що розвиває навички сприймання мовних одиниць та збільшує вокабуляр (рецептивні вправи); виконують вправи на підстановку, складання мовного повідомлення за зразком, конструювання мікротексту професійної тематики з опорою на зразок (репродуктивні вправи); переказують прочитаний текст, беруть

участь у рольовій грі, дискусії, здійснюють вербалізацію почутого тексту професійної тематики, перекладають, реферують та анотують професійні тексти (продуктивні справи).

У розробленому нами комплексі форм і методів контекстного навчання іноземної мови одне з найбільш важливих місць протягом основного й завершального періоду мовної підготовки займають рольові й ділові ігри як форми організації квазіпрофесійної діяльності курсантів, у яких найбільш природно реалізуються акти мовного спілкування майбутніх фахівців.

Так, наприклад, під час вивчення теми «Людина, зовнішність, характер» курсантам пропонується рольова гра «Wanted» – «Розшукується». На завершальному етапі основний акцент робиться на автоматизацію вмінь і навичок курсантів щодо професійної мовно-комунікативної діяльності, тому невід’ємною формою їх навчальної діяльності в цей період є ділова гра, наприклад «Іноземні гості в місті».

Ураховуючи невелику кількість годин практичних занять з іноземної мови, важливе значення ми надаємо самостійній роботі курсантів, оскільки вона є логічним продовженням і закріпленням аудиторної роботи. Із метою допомоги курсантам в організації самостійної роботи нами розроблено «Методичні рекомендації для самостійної підготовки до занять з англійської мови (для курсантів 1-го курсу)» з урахуванням контекстного підходу до навчання, а також навчальний посібник «Англійська мова професійного спрямування (для курсантів 2-го курсу слідчо-криміналістичного факультету)» до якого було занесено професійно-орієнтовані тексти, на базі яких майбутні фахівці вивчають лексико-граматичний матеріал. У змісті цих текстів розкрито особливості діяльності підрозділів поліції Великої Британії, зокрема представлено специфіку проведення різних видів експертиз, процедури огляду місця злочину, ідентифікації відбитків пальців, тестування ДНК, розкрито можливості використання комп’ютерів у поліції США, охарактеризоване обладнання експерта, необхідне на місці злочину, тощо.

Важливою умовою проведення професійно-орієнтованих занять з іноземної мови та організації самостійної роботи курсантів на всіх етапах мовної підготовки є активне використання можливостей інформаційно-комунікаційних технологій. Активізації пізнавальної активності курсантів сприяє цілеспрямоване застосування таких сучасних ТЗН як комп’ютери, аудіо- та відеотехніка.

За умов відсутності можливості спілкування курсантів з носіями англійської мови у процесі

навчання у ВЗО надзвичайно високе значення має робота з автентичними аудіо- та відеоматеріалами, яка проводиться на практичних заняттях протягом усього терміну навчання і сприяє більш успішному ознайомленню курсантів із лінгвістичними реаліями іноземної мови, засвоєнню ними лексико-граматичного матеріалу, розвитку їх здібностей до аудіювання тощо.

Після перегляду тематичних відеофільмів або прослуховування аудіо записів на практичних заняттях проводяться бесіди й дискусії, спрямовані на активізацію мовно-комунікативної діяльності та творчого потенціалу курсантів. Окрім того, до оригінальних навчальних фільмів – «Із історії поліції Великої Британії», «Робота сучасних підрозділів поліції Великої Британії», «Сектор поліції», «Різновиди злочинів» тощо – нами створено комплекси різноманітних комунікативних завдань.

Окрім того, у процесі підготовки до занять як викладачі, так і студенти активно користуються широко представленою в мережі «Інтернет» (в енциклопедіях Wikipedia, Britannica тощо, вітчизняних і закордонних журналах, книгах, матеріалах міжнародних конференцій, офіційних юридичних документах, договорах тощо) фаховою інформацією.

Розвитку умінь і навичок мовної комунікації курсантів сприяє планомірна робота з автентичними матеріалами. У процесі аудиторної й самостійної роботи вони регулярно прослуховують аудіо записи, переглядають документальні та художні фільми (наприклад, “A training day”, “A lawyer”, “A witness for the prosecution”), відеосюжети про дії поліції під час масових заходів, опрацьовують матеріали мережі «Інтернет», статті з американських та британських газет.

Колективне обговорення запропонованої теми, проведення діалогів на професійну тему, вкраплення елементів ділових та рольових ігор, зокрема моделювання квазіпрофесійних ситуацій мовної комунікації (наприклад, на місці злочину, у процесі допиту свідків, складання протоколу, прес-конференції тощо) дозволяє акцентувати увагу на дослідницькій і творчій діяльності курсантів, суттєво підвищити рівень їх самостійності й пізнавальної активності. Особистісна включеність курсантів до навчального процесу, що моделює реальну ситуацію спілкування, з її соціальним і професійним змістом, дозволяє сформулювати в курсантів чітке уявлення про місце іноземної мови в їх майбутній практичній діяльності.

Підвищенню мотивації курсантів до вивчення іноземної мови сприяє проведення бінарних

занять із практичними співробітниками поліції. На заняття за темою «Міжнародна злочинність» було запрошено Марка Калашнікова, представника відділу Міжнародних зав'язків ГУНП у Донецькій області, який англійською мовою спілкувався з курсантами розповідав про діяльність Інтерполу. На заняття за темою «Огляд місця злочину» була запрошена Ольга Ковальова, практичний експерт криміналіст, яка англійською мовою розповідала про огляд місця злочину та обладнання, необхідне для цього.

Результати сформованості власної професійної мовно-комунікативної компетентності курсанти демонструють у процесі активної участі в наукових конференціях іноземними мовами, які щорічно організовуються на базі ДЮІ МВС України, а також інших ЗВО МВС України та Естонії. Неодноразово їх виступи були відзначені грамо-

тами та подяками за кращу презентацію матеріалу, за краще висвітлення теми тощо.

Висновки. Ефективність розробленої контекстної моделі професійно спрямованої іншомовної підготовки майбутніх правоохоронців у ЗВО було доведено унаслідок нашого дослідження. Ми продовжуємо навчати курсантів-правоохоронців англійської мови в контексті їх майбутньої спеціальності. Вважаємо доцільним подальшу розробку питання контекстного навчання іноземних мов.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми мовної підготовки майбутніх правоохоронців. До перспективних напрямів подальшої наукової роботи необхідно віднести дослідження питань формування психологічної готовності майбутніх правоохоронців до мовної комунікації, розробку системи моніторингу якості мовної підготовки курсантів у ЗВО МВС України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вербицкий А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход. Москва : Высшая школа, 1991. 207 с.
2. Вербицкий А. Компетентностный подход и теория контекстного обучения. Москва : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. 84 с.
3. Гантемирова З. Формирование коммуникативной компетентности юриста средствами эффективных форм и технологий взаимодействия субъектов образовательного процесса в вузе: диссертация ... кандидата Педагогических наук: 13.00.08 ; [Место защиты: ФГБОУ ВПО Дагестанский государственный педагогический университет], 2017. 178 с.
4. Григоренко О. Контекстная модель профессионально направленного обучения (на материале иностранного языка в военном вузе): дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Москва, 2001. 239 с.
5. Желанова В. Контекстне навчання майбутнього вчителя початкових класів: теорія і технологія : монографія ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ : Вид-во «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 505 с.
6. Жукова И. Контекстное обучение как средство формирования профессиональной компетентности будущих юристов: диссертация ... кандидата педагогических наук : 13.00.08 [Место защиты: Моск. гор. пед. ун-т]. Москва, 2011. 252 с.
7. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.
8. Зайцева С. Формирование коммуникативной компетентности студентов юридических специальностей в процессе обучения иностранному языку : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Москва, 2005. 254 с.
9. Калига И. Формування комунікативної компетентності майбутніх юристів засобами проектних технологій: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти». Київ, 2011. 20 с.
10. Косянова О. Интегративный подход к формированию профессиональной коммуникативной компетентности студентов правовых специальностей: автореф. дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания». Москва, 2008. 49 с.
11. Николашкина В. Развитие профессионально-коммуникативной компетентности будущих бакалавров юриспруденции в социокультурной образовательной среде вуза: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования». Великий Новгород, 2017. 25 с.
12. Янковець А. Використання аудіо і відео матеріалів з інтернет-ресурсів для навчання професійно-орієнтованого аудіювання у військових навчальних закладах. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Педагогіка*. 2019. Вип. 1.
13. Johnson, Elanie B. (2002). Contextual Teaching and Learning: What It Is and Why It's Here to Stay. Thousand Oaks, California : Corwin Press.

REFERENCES

1. Verbitsky, A. (1991) *Aktivnoe obuchenie v vysshej shkole: kontekstnyj podhod* [Active learning in higher education: a contextual approach]. Moscow: Vysshaja shkola [in Russian].
2. Verbitsky, A. (2004) *Kompetentnostnyj podhod i teoriya kontekstnogo obuchenija* [Competency Approach and Theory of Contextual Learning]. Moscow: Issledovatel'skij centr problem kachestva podgotovki specialistov [in Russian].
3. Gantemirova, Z. (2017) *Formirovanie kommunikativnoj kompetentnosti jurista sredstvami jeffektivnyh form i tehnologij vzaimodejstvija subojektov obrazovatel'nogo processa v vuze* [Formation of communicative competence of a

lawyer by means of effective forms and technologies of interaction between subjects of the educational process in a university] Candidate's thesis. Makhachkala, Russia [in Russian].

4. Grigorenko, O. (2001) Kontekstnaja model' professional'no napravlennogo obuchenija (na materiale inostrannogo jazyka v voennom vuze) [A context model of professionally oriented training (based on the material of a foreign language at a military university)]. Candidate's thesis. Moscow, Russia [in Russian].

5. Zhelanova, V. (2013) Kontekstne navchannya majbutn'ogo vchy'telya pochatkovy'x klasiv: teoriya i texnologiya [Contextual education for the future elementary school teacher: theory and technology]. Lugansk, Ukraine : Lugans'ky'j nacional'ny'j universy'tet imeni Tarasa Shevchenka [in Ukrainian].

6. Zhukova, I. (2011) Kontekstnoe obuchenie kak sredstvo formirovanija professional'noj kompetentnosti budushhih juristov [Contextual education as a means of forming professional competence of future lawyers]. Candidate's thesis. Moscow, Russia [in Russian].

7. Zagalnoevropeyski Rekomendatsiyi z movnoyi osvIti: vivchennya, vikladannya, otsInyuvannya [European Recommendations for Language Education: Study, Teaching, Assessment]/ naukoviy redaktor ukrayinskogo vidannya doktor ped. nauk, prof. S. Yu. Nikolaeva [in Ukrainian].

8. Zaitseva, S. (2005) Formirovanie kommunikativnoj kompetentnosti studentov juridicheskikh special'nostej v processe obuchenija inostrannomu jaziku [Formation of communicative competence of students of legal specialties in the process of teaching a foreign language]. Candidate's thesis. Moscow, Russia [in Russian].

9. Kalita, O. (2011) Formuvannya komunikaty'vnoyi kompetentnosti majbutnix yury'stiv zasobamy' proektny'x texnologij [Formation of communicative competence of future lawyers by means of project technologies]. Candidate's thesis. Kyiv, Ukraine [in Ukrainian].

10. Kosyanova, O. (2008) Integrativnyj podhod k formirovaniju professional'noj kommunikativnoj kompetentnosti studentov pravovyh special'nostej [An integrative approach to the formation of professional communicative competence of students of legal specialties]. Extended abstract of doctor's thesis. Moscow, Russia [in Russian]

11. Nikolashkina, V. (2017) Razvitie professional'no-kommunikativnoj kompetentnosti budushhih bakalavrov jurisprudencii v sociokul'turnoj obrazovatel'noj srede vuza [The development of professional and communicative competence of future bachelors of law in the sociocultural educational environment of the university:]. Extended abstract of candidate's thesis. Velikiy Novgorod, Russia [in Russian]

12. Yankovets, A. (2019) Vy'kory'stannya audio i video materialiv z internet-resursiv dlya navchannya profesijno-orientovanogo audiyuvannya u vijs'kovy'x navchal'ny'x zakladax [Use of audio and video materials from online resources for vocational training training in military schools]. Visny'k Nacional'noyi akademiyi Derzhavnoyi pry'kordonnoyi sluzhby' Ukrayiny [in Ukrainian].

13. Johnson, Elanie B. (2002). Contextual Teaching and Learning: What It Is and Why It's Here to Stay. Thousand Oaks, California : Corwin Press.